

แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2

The Guidelines of the Small Schools Administration under

Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2

สังวาลย์ สายตา¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรพจน์ แนนเนียน² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาทร ทรัพย์รวงทอง³

Sangwan Saita¹ Asst. Prof. Dr.Teerapot Neabnean² Asst. Prof. Dr.Satorn Subruangthong³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2 และ 2) หาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2 การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้บริหาร จำนวน 36 คน และครู จำนวน 181 คน รวมทั้งสิ้น 217 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกนและการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยง 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การหาแนวทางในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือ การบริหารงานวิชาการ ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ การบริหารงานงบประมาณ ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.56) การบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.76) และ การบริหารงานทั่วไป ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.91) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ควรดำเนินการดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรดำเนินการร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรสนับสนุนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 3) ด้านการบริหารงานบุคคล ควรกำหนดอัตรากำลังให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของครู 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้ใช้เทคโนโลยีในการทำงานธุรการ

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

¹ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

¹Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Sawan Rajabhat University

^{2,3}อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2,3}Course Teacher in Master of Education Program in Educational Administration Nakhon Sawan Rajabhat University

ผู้ติดต่อ, อีเมล: สังวาลย์ สายตา, sangwalysayta@gmail.com

รับเมื่อ 30 เมษายน 2565 แก้ไข 17 มิถุนายน 2565 ตอรับ 19 มิถุนายน 2565

ABSTRACT

The purposes of this research were to 1) study the problems of the small schools administration under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 and 2) finding guidelines for the administration of small schools under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2. The research was conducted into 2 steps: 1) studying the problems of the small schools administration under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 with the sample were 36 administrators and 181 teachers obtained by using Krejcie & Morgan formula and simple random sampling. The instrument was 5 rating scales questionnaire with a reliability of 0.96. Data was analyzed by mean and standard deviation. 2) finding guidelines for the administration of small schools under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 was conducted by focus group discussion of 10 experts. The instrument was the recording form. Data was analyzed by content analysis.

The results of the research were as follows:

1. The problems of the small schools administration under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 in overall was at a high level (\bar{X} = 3.64, S.D. = 0.14). To consider each aspect, it was found that the most problematic level was academic administration (\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.70), followed by budget administration (\bar{X} = 3.60, S.D. = 0.56), personnel administration (\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.76) and general administration (\bar{X} = 3.43, S.D. = 0.91), respectively.

2. the guidelines of the administration of small schools under Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 should proceed as 1) the aspect of academic administration should operate with the local community to develop a school curriculum according to the needs of students, community and local, 2) the aspect of budget administration should supporting resource mobilization and investment in education, 3) the aspect of personnel administration should set the personnel appropriate to their knowledge and ability, 4) the aspect of general administration should encourage personnel to use technology in administrative work.

Keyword: Guidelines of The Administration of Small Schools

ภูมิหลัง

จากการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดขนาดของโรงเรียน พบว่า มีจำนวนโรงเรียนในปี พ.ศ. 2563 เท่ากับ 29,642 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ 14,666 โรงเรียน คิดเป็นสัดส่วน 82.8% ของผู้เรียนทั้งหมด และเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก 14,976 แห่ง คิดเป็นสัดส่วน 17.2% ของผู้เรียนทั้งหมด ซึ่งพบว่าความไม่สมดุลของจำนวนผู้เรียนกับโรงเรียนจะมีเพิ่มมากขึ้น ผู้ปกครองเลือกที่จะให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่เพราะเชื่อมั่นในคุณภาพทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 17 – 19) รวมทั้งข้อมูลด้านประชากรจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2565, online) พบว่า สิบปีที่ผ่านมา มีจำนวนประชากรเกิดใหม่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนผู้เรียนลดลง ดังนั้น นโยบายภาครัฐที่สนับสนุนงบประมาณโรงเรียนขนาดเล็กโดยคิดตามรายหัวนักเรียนย่อมลดลงตามจำนวนประชากรด้วย โอกาสที่โรงเรียนขนาดเล็กจะมีเงินงบประมาณเพื่อพัฒนาให้มีคุณภาพทางการศึกษาย่อมห่างไกลจากความเป็นไปได้ ถ้าหากคำนึงถึงโอกาสที่ครูจะเลือกโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อมุ่งหวังการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีคุณภาพย่อมลดน้อยลงไปตามด้วย

สอดคล้องกับ ฐาปนีย์ โลพันธ์, ชญาพิมพ์ อุสาโท และ พุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ (2563, หน้า 133) ที่กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษาไทยที่ผ่านมา แม้ว่าจะประสบความสำเร็จในการขยายโอกาสทางการศึกษา จากการศึกษาที่พบว่าอัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่สูงขึ้น แต่คุณภาพทางการศึกษายังคงมีความเหลื่อมล้ำอย่างสูงระหว่างโรงเรียนและพื้นที่ที่มีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน คุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กโดยเฉพาะในพื้นที่ยากจนยังเป็นปัญหาสำคัญของคุณภาพการศึกษาไทย ซึ่งปัญหาที่สำคัญของโรงเรียนขนาดเล็กคือ 1) ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐน้อย ทำให้ขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษา 2) ต้นทุนต่อหัวสูง สะท้อนความไม่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา และ 3) จำนวนครูไม่เพียงพอ ครูที่มีต้องสอนหลายวิชาและสอนข้ามชั้น ครูขาดประสบการณ์ในการสอนและมีอัตราการขอย้ายสูง ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลเสียต่อคุณภาพการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาดูว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำให้ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 2 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนร้อยละ 2 อยู่ในระดับปรับปรุง ร้อยละ 67.91 อยู่ในระดับพอใช้ และร้อยละ 29.99 อยู่ในระดับดี และเมื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กในทุกช่วงชั้นในทุกพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558, หน้า 5 อ้างถึงใน ฝนทิพย์ ชำคม, 2560, หน้า 2)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้ดำเนินการจัดทำแผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา พ.ศ. 2562 - 2565 มีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 145 โรงเรียน โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ที่เรียกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวน 80 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 54.61 และในจำนวนนี้เป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 40 คนลงมา จำนวน 14 โรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มีปัญหาสำคัญเช่นเดียวกับที่กล่าวมาข้างต้นคือ นักเรียนจากโรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดอื่น ๆ เกิดจากปัจจัยสำคัญได้แก่ มีครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ โดยเฉพาะสื่อและเทคโนโลยี เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่ใช้จำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรและโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ กล่าวคือ มีการลงทุนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่กว่า เช่น อัตราครูต่อนักเรียน ซึ่งตรงตามมาตรฐานต้อง 1:25 แต่สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก อัตราส่วนครูต่อนักเรียน 1: 8 - 11 เท่านั้น เช่นเดียวกับผลการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายใน พบว่า ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น มีครูสอนไม่ครบชั้น ไม่ครบวิชา ครูไม่มีความชำนาญในการสอนบางวิชา ทำให้นักเรียนไม่ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ขาดการฝึกทักษะโดยเฉพาะวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และด้านเทคโนโลยี เป็นต้น นอกจากนี้ครูยังมีภาระงานที่นอกเหนือจากการสอนมากเกินไป เช่น งานธุรการ การเงิน นโยบายและแผน จึงส่งผลให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2, 2563, หน้า 1) ดังแสดงถึงผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐานของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ (NT) ของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ลดลงจากการประเมินปีการศึกษา 2561 มีคะแนนเฉลี่ย 53.32 ส่วนปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ย 46.46 ส่วนผลการประเมินการทดสอบระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2561 มีคะแนนเฉลี่ย 40.83 แต่ในปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ย 35.85 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2, 2563, หน้า 2 - 4)

จากปัญหาและอุปสรรคที่พบในโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ซึ่งการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์

สำหรับการบริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้สามารถบริหารตนเองได้สร้างคุณภาพทางการศึกษาจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่า พัฒนาระบบและคุณภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น

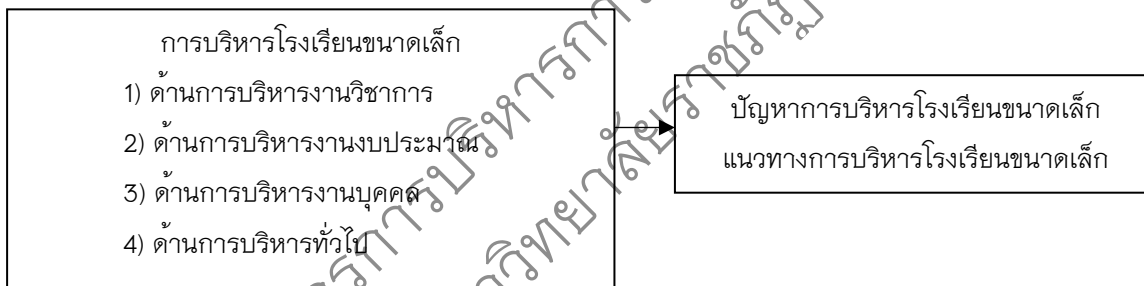
คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 อยู่ในระดับใด
2. แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ควรดำเนินการอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 80 คน และครู จำนวน 405 คน รวมทั้งสิ้น 485 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 80 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 36 คน และครู จำนวน 181 คน รวมทั้งสิ้น 217 คน โดยมีขั้นตอนการได้มาดังนี้คือ 1) กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางเครจซี่ และมอร์แกน ที่จำนวนประชากร 485 คน ได้หน่วยตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 217 คน 2) จากนั้นกำหนดกลุ่มตัวอย่างครูในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนของประชากร และสุ่มหน่วยตัวอย่างตามสัดส่วนที่คำนวณได้ในแต่ละโรงเรียนโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลาก 3) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาได้มาทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากจากประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ ในตำแหน่งปัจจุบัน และตอนที่ 2 ปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 4 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล 4) ด้านการบริหารทั่วไป เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าคะแนนดังนี้

- 5 หมายถึง มีปัญหาการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีปัญหาการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีปัญหาการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีปัญหาการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีปัญหาการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1.1 ศึกษา ค้นคว้า ทฤษฎี แนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กจากเอกสารและงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัย จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหา และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำ และตรวจสอบเนื้อหา ภาษาที่ใช้

1.2 ร่างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด ตามแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยประยุกต์การวัดคะแนนตามแบบมาตราวัดของลิเคิร์ท แล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถาม โดยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามจำนวน 50 ข้อ พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67–1.00

1.3 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 1 อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนยานคีรี โรงเรียนเขาสามยอต และ โรงเรียนบ้านหนองเต่า เพื่อหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alfa – coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ได้ค่าเท่ากับ 0.99

2. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบความเหมาะสมของร่างแนวทางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้คือ 1) ทำการกำหนดประเด็นเพื่อร่างแนวทางประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน 2) นำผลจากการสำรวจปัญหาในขั้นตอนที่ 1 มาจัดทำเป็นร่างแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จากนั้นนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบใน 2 ลักษณะคือ 1) ร่างแนวทางที่นำเสนอหากเหมาะสมให้ผู้ทรงคุณวุฒิว่าคงเดิม และ 2) ร่างแนวทางที่นำเสนอหากไม่เหมาะสมให้ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในร่างเพื่อการปรับปรุงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขั้นตอนการศึกษาปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครสววรรค์เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2 เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ และขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครสววรรค์ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ในการวิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

1.2 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ จำนวน 217 ชุด และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 10-14 พฤษภาคม 2564

1.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามคืนจนครบจำนวน 217 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม

2. ขั้นตอนการหาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2 มีการดำเนินการดังนี้

2.1 กำหนดคุณสมบัติผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบร่างแนวทางจำนวน 10 ท่าน โดยเป็นผู้มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาหรือมีคุณวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาโทมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ จำนวน 2 คน อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครสววรรค์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ได้รับตำแหน่งประธานกลุ่มเครือข่าย จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 2 คน ครูที่มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน จากนั้นประสานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่ม

2.2 ขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครสววรรค์ เพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิร่วมประชุมสนทนากลุ่ม และจัดการประชุมสนทนากลุ่ม ณ ห้องประชุมเขาหม้อ ชั้น 3 ตำบลสระแก้ว อำเภอลาดยาว จังหวัดสกลนครสววรรค์ ในวันอังคารที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2564 เวลา 10.00 น. – 12.00 น. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขั้นตอนการศึกษาปัญหาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2 ดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ขั้นตอนการหาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2 ดำเนินการโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาปัญหาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครสววรรค์ เขต 2 แสดงได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาแนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 จำแนกตามรายด้าน

รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
ด้านการบริหารวิชาการ	3.99	0.70	มาก	1
ด้านการบริหารงานงบประมาณ	3.60	0.56	มาก	2
ด้านการบริหารบุคคล	3.53	0.76	มาก	3
ด้านการบริหารงานทั่วไป	3.43	0.91	มาก	4
รวมเฉลี่ย	3.64	0.14	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า ปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.64, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีปัญหามากที่สุด คือการบริหารงานวิชาการ (\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.70) รองลงมาคือ การบริหารงานงบประมาณ (\bar{X} = 3.60, S.D. = 0.56) การบริหารงานบุคคล (\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.76) และการบริหารงานทั่วไป (\bar{X} = 3.43, S.D. = 0.91)

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ควรดำเนินการในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

2.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ เพื่อร่วมกันวางแผน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ชุมชนและท้องถิ่น ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ควรจัดอบรมให้ความรู้ และความรู้ปฏิบัติ การใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ตลอดจน การสร้างเครื่องมือวัดผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน รูปแบบการวัดผล เพื่อให้มีแนวปฏิบัติในมาตรฐานเดียวกัน

2.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนการใช้งบประมาณ เพื่อวางแผนเสนอของบประมาณ และจัดทำแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการประจำปี ส่งเสริมให้ครู และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลการจัดสรรงบประมาณ หลักเกณฑ์ ขั้นตอนและวิธีการจัดสรรงบประมาณ ตลอดจน ติดตาม ประเมินผลการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพ สร้างเครือข่ายการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา ทั้งที่เป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และสถาบัน สนับสนุนให้ครูได้รับการอบรม ศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการในการบริหารบัญชี และเอกสารต่าง ๆ ทางการเงิน และงบประมาณ

2.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ควรจัดวางอัตรากำลังให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความถนัดของครู ส่งเสริม สนับสนุน การเลื่อนวิทยฐานะของครู และให้ครูที่สอนไม่ตรงกับวิชาเอกได้รับการพัฒนาด้วยการฝึกประสบการณ์ อบรมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงาน สัมมนาทางวิชาการ ควรกำกับดูแลให้ครูประพฤติปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณของวิชาชีพ เร่งรัดครูที่ยังไม่มีใบประกอบ หรือใบประกอบวิชาชีพหมดอายุให้ดำเนินการขอใบประกอบวิชาชีพ และต่ออายุใบประกอบวิชาชีพ ควรให้ความสำคัญและยกย่อง เชิดชูเกียรติ และดูแลสวัสดิการครูอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน

2.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรดำเนินการจัดทำแผนพัฒนางานธุรการ และระบบสารสนเทศ ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรม และพัฒนาการใช้เทคโนโลยีงานธุรการ และระบบสารสนเทศ จัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย ควรมีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานธุรการ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างเครือข่ายความร่วมมือ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนางานวิชาการระดับโรงเรียน ระดับกลุ่มเครือข่าย และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดระบบควบคุมภายในโรงเรียน การจัดระบบควบคุมภายในโรงเรียนอย่างเป็นทางการควรประเมินการจัดระบบควบคุมภายใน เพื่อนำผลมาปรับปรุง พัฒนาระบบควบคุมภายในของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า ปัญหาทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดความพร้อมที่จะบริหารจัดการในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ ขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนมีจำนวนน้อย โรงเรียนบางแห่งขาดผู้บริหารทำให้ครูในโรงเรียนต้องทำหน้าที่รักษาการและครูผู้สอน ทำให้มีภาระงานมากขึ้น งบประมาณที่ได้รับจัดสรรน้อยเกินไปเนื่องจากคิดตามจำนวนนักเรียนเป็นรายหัว ส่งผลให้ได้รับงบประมาณที่ไม่เพียงพอ การบริหารด้านต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนกระทำได้ยาก เนื่องจากครูมีภาระงานจำนวนมาก ทำให้ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียน ระบบอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และระบบงานธุรการมีปัญหาใช้งานไม่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของ พิมลพรรณ กุลาสา, ณัฏฐวรรณ ธนาพงษ์อนันต์ และรังสรรค์ โฉมยา (2559, หน้า 117 – 118) ที่ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความเห็นว่าสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของ สงัด ชะนะชัย (2558, หน้า 116 – 120) ที่ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า ปัญหาการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยปัญหาที่พบมากที่สุดได้แก่ ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดการเรียนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้น ขาดผู้เชี่ยวชาญในการให้คำแนะนำในการจัดทำหลักสูตร งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอ ครูไม่ครบชั้น การสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ครูขาดขวัญกำลังใจ การมอบหมายงานที่ไม่เหมาะสมกับตัวบุคคล อาคารสถานที่ไม่เพียงพอ อีกทั้งขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุง

2. แนวทางการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรเพื่อร่วมวางแผนติดตามประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และรับทราบถึงหลักการ จุดหมาย โครงสร้างมาตรฐานการเรียนรู้ จัดอบรมการพัฒนาและการใช้หลักสูตร จัดตั้งคณะกรรมการกำกับ ติดตามหลักสูตรและประเมินผลการใช้หลักสูตร วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนเพื่อทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธยาน์ จะนต และธานี เกสทอง (2562, หน้า 40) ที่ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่าแนวทางการงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยการให้ทุกฝ่ายและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และขั้นตอนในการจัดทำ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล

ด้านการบริหารงานงบประมาณ ควรจัดทำและเสนอของบประมาณลงในการประชุมครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดตั้งบุคลากรในการทำหน้าที่ดำเนินการจัดทำแผนเสนอของบประมาณประจำปี ควรให้ความสำคัญกับ

แนวนโยบาย กฎ ระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ควรใช้งบประมาณที่ได้รับให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภัทรา ทวีลธิธิโชคชัย (2555, หน้า 98) ที่ศึกษาการนำเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี พบว่า แนวทางการจัดทำและเสนอของงบประมาณ คือ การประชุมชี้แจงคณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนได้เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด จัดตั้งผู้รับผิดชอบงานด้านงบประมาณ และดำเนินการจัดทำแผนงบประมาณประจำปีอย่างชัดเจน

ด้านการบริหารงานบุคคล ควรจัดทำแผนอัตรากำลังโดยการวิเคราะห์และวางแผน จัดวางตัวบุคคลโดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน ความสามารถ ความถนัด ส่งเสริมความก้าวหน้าในด้านวิชาชีพ เพิ่มวิทยฐานะให้สูงขึ้น จัดทำแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน สอดคล้องกับ ญัฐนิช ศรีลาคำ (2558, หน้า 73) การวิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคภูมิใจบุรีเขต 1 พบว่า แนวทางการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง คือ ควรจัดการงานของครู จัดทำแผนการกำหนดตำแหน่ง โดยมุ่งให้ครู และบุคลากรมีความก้าวหน้า และมีวิทยฐานะสูงขึ้น วางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่งให้สอดคล้องกับกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ปริมาณงานของโรงเรียน จัดทำแผนอัตรากำลังให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน และเสนอแผนเพื่อขอความเห็นชอบ

ด้านการบริหารงานทั่วไป ควรดำเนินการพัฒนาการปฏิบัติงานธุรการ และสารสนเทศในโรงเรียน การพัฒนาการใช้ทักษะด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงานธุรการและระบบสารสนเทศ ควรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงาน สอดคล้องกับสงัด ชะนะชัย (2558, หน้า 84) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า แนวทางการพัฒนางานธุรการและสารสนเทศ คือ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โรงเรียนส่งเสริมให้มีการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชน และหน่วยงานอื่นได้รับทราบข่าวสารข้อมูลผลงานของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญและหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ เป็นลำดับแรก เนื่องจากเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.2 ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กคือ งบประมาณ ดังนั้นจึงควรระดมทุนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งสิ่งสนับสนุนการบริหารงานของโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อจะได้เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพต่อไป
- 2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนให้เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- ฐาปนีย์ โลพันธ์ ชญาพิมพ์ อูสาโท และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์. (2563). การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามแนวคิดกิจการเพื่อสังคม. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 48(4), 131 – 146.
- ณัฐธยาน์ จะนต, และธานี เกสทอง. (2562). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(3), 29 – 52.
- ณัฐนิช ศรีลาดำ. (2558). การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ค.ม. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ฝนทิพย์ ขำตม.(2560). ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- พิมพ์พรณ กุลาสา, ณัฏสวรรค์ ธนาพงษ์อนันต์ และรังสรรค์ โฉมยา. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 10(2), 100 – 123.
- สังัด ชะนะชัย. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (2563). *แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. นครสวรรค์: สำนักงาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แผนบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *สถิติประชากรศาสตร์ ประชากรและเคหะ*. เข้าถึงได้จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>. 20 มกราคม 2565.
- สุภัทรา ทวีลลิตไชยชัย. (2555). การนำเสนอแนวทางการบริหารงบประมาณในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*.